

**„Приобщаващ растеж:
Заетост и социално включване“**

Съвет за икономическо развитие и социални политики

14 юни 2012 г.

Администрация на Президента на Република България

РЕЗЮМЕ НА ТЕМИТЕ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД:

- ▶ проведените през месеца на политическите консултации разговори с ръководствата на парламентарно представените политически партии,
- ▶ приоритетите и целите, заложи в Стратегия „Европа 2020”,
- ▶ Националната програма за реформи на Република България (2012-2020),
- ▶ предложението на ЕК за Многогодишната финансова рамка на ЕС 2014-2020,
- ▶ законодателното предложение на ЕК за **Регламента за общоприложими разпоредби**,
- ▶ **работния документ** на ЕК за Обща стратегическа рамка 2014-2020,
- ▶ Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012-2030 г.),
- ▶ Пакета от мерки на ЕС за заетостта,
- ▶ Решение №328/25.04.2012 на МС

ПРЕЗИДЕНТЪТ ТЪРСИ НАЦИОНАЛЕН КОНСЕНСУС ПО ЗАЛАГАНЕТО НА КЛЮЧОВИ ПРИОРИТЕТНИ НАПРАВЛЕНИЯ В ОСНОВАТА НА ПРОГРАМИРАНЕТО ЗА 2014-2020, КОИТО ЩЕ СЕ ФИНАНСИРАТ ПО ЛИНИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СОЦИАЛЕН ФОНД.

В съответствие със стратегията на ЕС „Европа 2020“ България поема ангажимент да разработи дългосрочен документ, който трябва да постави рамката за уточняване на стратегическите цели, приоритети и области на въздействие за развитието на Република България през следващите години. В момента протича процес на разработване на Националната програма за развитие на Република България: БЪЛГАРИЯ 2020. Поради тази причина, освен със стратегията на ЕС „Европа 2020”, изборът на приоритети в процеса на програмиране на средствата от Европейския социален фонд трябва да съответства на дългосрочните цели и приоритети в развитието на България до 2020, формулирани в Националната програма за развитие.

Държавите-членки концентрират подкрепата — в съответствие с правилата за отделните фондове — върху действията, които имат най-голяма добавена стойност по отношение на стратегия „Европа 2020”. Поради това, в специфичните правила за отделните фондове са посочени и ясни правила за тематична концентрация. В проекта

на регламент за ЕСФ, те са: (1) не по-малко от 60% от средствата на ниво оперативна програма трябва да бъдат насочени към минимум 4 инвестиционни приоритета; (2) не по-малко от 20% от средствата за целия фонд трябва да бъдат насочени към тематична цел „Насърчаване на социалното включване и борба с бедността”.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРИОРИТЕТИ ЗА СРЕДСТВАТА ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СОЦИАЛЕН ФОНД ПРЕЗ СЛЕДВАЩИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД

1. Избор на тематични цели и инвестиционни приоритети. Хоризонтални принципи.

Избор на тематични цели и инвестиционни приоритети

ТЦ № 1: Насърчаване на заетостта и подкрепа на мобилността на работната сила

ИП № 1: Достъп до заетост на търсещите работа и неактивните лица, включително местните инициативи за заетост, и подкрепа на мобилността на работната сила

ИП № 2: Устойчиво интегриране на пазара на труда на младите хора, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение

ИП № 3: Самостоятелна заетост, предприемачество и създаване на предприятия

ИП № 4: Адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените

ИП № 5: Модернизация и укрепване на институциите на пазара на труда, включително действия за засилване на транснационалната мобилност на работната сила

ТЦ № 2: Инвестиране в образование, придобиване на умения и обучение през целия живот

ИП № 6: Подобряване на достъпа до възможностите за учене през целия живот, осъвременяване на уменията и квалификацията на работната ръка и подобряване на адекватността на системите за образование и обучение спрямо пазара на труда

ТЦ № 3: Насърчаване на социалното включване и борба с бедността

ИП № 7: Активно включване

ИП № 8: Интеграция на **маргинализирани** общности, като например ромите

ИП № 9: Повишаване на достъпа до услуги, които са устойчиви, висококачествени и на достъпна цена, включително здравни и социални услуги от общ интерес

ИП № 10: Борба с дискриминацията, основана на пол, раса или етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация / в областта на интеграцията за хората с увреждания и равенството между половете, от гледна точка на по-лесното съвместяване на личния и професионалния живот/

ИП № 11: Насърчаване на социалната икономика и социалните предприятия

2. Области на въздействие, към които да бъдат насочени средствата от ЕСФ през следващия програмен период (пазар на труда и социално включване)

Тематични цели „Насърчаване на заетостта и подкрепа на мобилността на работната сила” и „Инвестиране в образование, придобиване на умения и обучение през целия живот”

► **Инвестиции в нови умения и нови работни места.** Намаляването равнището на безработица и постигането на амбициозната национална цел равнището на заетост да достигне 76% до 2020 г. изисква знанията и уменията на работната сила да отговарят на търсенето в икономиката. Излизайки от кризата, българската икономика се реструктурира, което е обусловено и от протичащите процеси на ниво ЕС. В този контекст, българските предприятия трябва да получат повече възможности да осигурят нужното обучение за своите работници и служители. Такива възможности трябва да бъдат дадени и на самите работници и служители. Но, от друга страна, обаче, за да бъдат ефективни, подкрепяните от ЕСФ интервенции трябва да бъдат добре насочени. Това изисква институциите на пазара на труда да са в състояние по-бързо, точно и надеждно да прогнозират потребностите на икономиката от работна сила с определена квалификация. Това са все сфери, в които ЕСФ може и трябва да увеличи своя принос. Възможните направления са следните:

- Инвестиции в човешките ресурси във високопроизводителни, високо-технологични и иновативни предприятия, имащи потенциала да създават висока добавена стойност. Високите технологии могат да се ползват от добре обучена работна сила, а иновациите – да се създават и прилагат от работна сила с нужните знания и умения. Директна подкрепа на работодателите за разкриване на нови работни места приоритетно в тези сектори, както и „зелена икономика“.

- Инвестиции в здравето на работната сила и условията на труд на работното място. Това са инвестиции без алтернатива, ако искаме да имаме по-производителна и по-качествена работна сила.

- Инвестиции в капацитета на публичните служби на пазара на труда, в три направления: (1) Повече информация и по-добро „обгрижване” на търсещите работа и бизнеса; (2) **Разнообразяване на услугите, предоставяне на търсещите работа, и повишаване на тяхното качество.** Става дума за мотивационно обучение, психологическо подпомагане, кариерно консултиране и др. Най-важното е да превърнем бюрата по труда в място, което е предпочитано и от заетите лица, търсещи

друга работа, която да ги изведе до по-високи етапи от тяхното кариерно развитие; (3) По-добро прогнозиране на потребностите на бизнеса от работна сила с определена квалификация и компетентности. Това трябва да стане с участието на самия бизнес, който да определи модула, в чиито рамки да се развиват инвестициите в знанията и уменията на работната сила.

- **Инвестиции в т.нар. хоризонтални компетентности.** В условия на динамично развиваща се икономика, работниците и служителите трябва да бъдат по-мобилни, за да се оползотворява по-добре трудовият потенциал на нацията. Акцентът е върху четири момента: (1) дигитални компетентности, съобразно потребностите на бизнеса, с което да съдействаме и за по-лесното внедряване на новите технологии; (2) чуждоезикови умения; (3) социални и комуникативни умения – тези инвестиции могат да се финансират само в контекста на „адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените“; (4) компетентности, улесняващи прехода към „зелена“ икономика – този елемент от инвестициите в човешки ресурси е без алтернатива в условия като настоящите, когато всички държави се стремят към по-висока ресурсна ефективност на производството, в т.ч. и по-малка зависимост от енергийното потребление.

► **Подкрепа за малките и средни предприятия и предприемачеството.** Малките и средни предприятия (МСП) са гръбнакът както на европейската, така и на българската икономика. В контекста на глобалната икономическа и финансова криза, през следващия програмен период ЕСФ може да допринесе повече за подобряване на адаптивността на МСП. Това включва както възможност за достъп до инвестиции в човешките ресурси, така и подкрепа за въвеждането на гъвкава и по-продуктивна организация на производствения процес. За разлика от по-големите предприятия, малкият и среден бизнес има по-малко възможности за достъп до финансов ресурс за подобряване на условията на труд и качеството на работните места. Подкрепата за предприемачеството и стартирането на собствен бизнес е важна интервенция за насърчаване на младежката заетост.

► **Подкрепа за интеграцията на пазара на труда на най-уязвимите, с фокус върху младежите.** Трудовият потенциал на младите хора може да бъде по-добре използван, за което ЕСФ следва да играе водеща роля. През следващата Многогодишна финансова рамка се отчита нуждата от подкрепа на специално насочени към младежите интервенции, които да улеснят бързия преход от образование към заетост, от една страна, и да им позволяват да се задържат в заетостта, от друга. Друга целева група, която следва да бъде подкрепена в контекста на активизиране на целия човешки ресурс в отговор на демографските предизвикателства, са продължително безработните, обезкуражените, икономически неактивните лица. Нужни са усилия в посока подобряване на тяхната пригодност за заетост, в т.ч. чрез осигуряване на нови работни места, придобиване на опит в реална работна среда (стажуване и чиракуване), интензивно обучение за придобиване на ключови компетенции, координирани усилия за ограмотяване и придобиване на адекватни на търсенето на пазара на труда образователно равнище и професионална квалификация, предоставяне на качествени

посреднически услуги на пазара на труда и др. Тези интервенции е необходимо да бъдат обвързани с последваща заетост. Чрез развитие на пригодността за заетост на **групите в неравностойно** положение на пазара на труда, повишаване на техните знания и умения и директна подкрепа за бизнеса да разкрива нови работни места (в т.ч. и социалните предприятия), могат да се създадат повече възможност за заетост за хората, които по принцип не толкова лесно могат да си осигурят трайно и качествено работно място.

Тематична цел „Насърчаване на социалното включване и борба с бедността”

Постигане на осезаем ефект в борбата с бедността и социалното изключване. България е страната, в която живеят най-голям брой бедни и социално изключени (**46.2%** при средно 23.1% за ЕС-27). Това означава, че общо 3.5 млн. души са били изложени на риск от бедност и социално изключване. В тази връзка, самата Европейска комисия постави като свои цели осигуряването на по-голямо и по-ефикасно използване на фондовете на ЕС за подкрепа на социалното включване и посочи, че ЕСФ трябва да бъде адаптиран към амбициозните цели на Стратегия „Европа 2020” в борбата с бедността и социалното изключване. При стратегически подход, който пряко атакува причините, а не се бори с последствията, промяната на тази негативна ситуация изисква добре насочени, ефективни и ефикасни инвестиции в редица сфери:

- Осигуряване на достъп до качествени социални услуги за представителите на най-уязвимите групи (самотни родители, самотни болни и възрастни хора, хора с увреждания, лица, живеещи в отдалечени райони на страната и др.). Особено важно е да е налице нужният ресурс за обезпечаване на потребностите на населението от услуги като домашен помощник, личен и социален асистент. В момента, наличният финансов ресурс по програмата не отговаря на голямото търсене на тези услуги. **Бели работни места**
- Насърчаване социалната икономика. Потенциалът на социалната икономика може да бъде използван по-добре. Социалните предприятия предоставят новаторски решения за решаване на социални проблеми, с които не може да се справи нито държавата, нито пазарът. Опитът при управлението на ОП РЧР до момента показва, че проектите за социално предприемачество се радват на голям интерес, но поради ограничения финансов ресурс до момента е реализирана само една пилотна фаза на подобна операция.
- Разкриване на иновативни социални услуги за групите в риск от социално изключване. Налице е значителен потенциал за подкрепа на инициативи за развитие на иновативни социални услуги за уязвимите групи – бездомни лица, деца в риск, деца и младежи, напускащи специализираните институции и **т.н.интегрирани**

- Осигуряване на устойчивост на стартиралите реформи в социалния сектор. Подкрепата е нужна в следните две направления:
 - **Разкриването на иновативни социални услуги за групите в риск от социално изключване. Налице е значителен потенциал за подкрепа на инициативи за развитие на иновативни социални услуги за уязвимите групи – бездомни лица, деца в риск, деца и младежи, напускащи специализираните институции и т.н.Интегрирани**
 - Деинституционализация. През 2010 г., правителството на Република България пое ангажимент през следващите 15 години да бъдат закрити всички специализирани институции за отглеждане на деца в страната. С обединените усилия на три финансови инструмента, съфинансирани от ЕС (Оперативна програма „Регионално развитие”, Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” и Програмата за развитие на селските райони) ще бъдат осигурени необходимите средства до края на настоящия програмен период. Благодарение на това грижите в институции ще бъдат заменени с грижи в среда, близка до семейната. Осигуряването на устойчивост означава да се създадат условия новоразкритите иновативни социални услуги да продължат да функционират и едновременно с това да се разкриват нови такива – целта е всички нуждаещи се деца да имат достъп до услуги в семейна среда или в общността.
 - Услуги за ранно детско развитие. В момента е в процес на изпълнение проект „Социално включване”, финансиран със заем от Световната банка. Проектът цели подобряване училищната готовност на деца от 0 до 7-годишна възраст и се реализира на територията на 63 общини. Едно от условията за отпускане на заема е устойчивостта на проекта да се осигури чрез ЕСФ, което означава както подкрепа на общините, получили финансова помощ по заема, така и да се отговори на нуждите на други общини, в които има необходимост от такъв тип интервенции.Хоризонтални принципи и инструменти
- Подкрепа за интеграцията на хората с увреждания. Интеграцията на хората с увреждания не следва да се разглежда единствено в рамката на проблемите с бедността и социалното изключване. Необходими са усилия за осигуряване на равни възможности за хората с увреждания във всички сфери на обществения живот – заетост, образование и обучение, социални услуги и т.н. От гледна точка на ЕСФ, това би наложило да бъдат подкрепени повече интервенции, пряко насочени към решаване на проблемите на хората с увреждания.
- Подкрепа за ромското включване. България е една от държавите, в която числеността на ромите като дял от населението е сравнително по-висок спрямо средното за ЕС равнище. Това е причината и в момента ОП РЧР активно да подкрепя инициативи, насочени към интеграцията на ромската общност. В същото време обаче, през април Европейската комисия призова всички държави-членки на ЕС до края на настоящата година да актуализират съществуващите или да приемат собствени стратегии за интеграция на ромската общност до 2020 г. Изпълнението на

ангажиментите на страната ни по тази стратегия налага и повишаване приноса на ЕСФ във важни за ромската интеграция сфери като заетост, образование, здравеопазване и социално включване. Тази нужда е отчетена и в извършения от Европейската комисия преглед на бюджета на ЕС.

- Насърчаване на социалните иновации. Под социална иновация се разбира малък по мащаб проект, предназначен за изпробването на новаторски подходи (или реформи) в политиката, преди да бъдат възприети в по-широк план – да бъдат превърнати в национални политики. Социалните иновации трябва да бъдат насърчени през следващия програмен период в сферата на заетостта и активното включване. Увеличаването на подкрепата за социалните иновации е обща нагласа във всички държави-членки. За България обаче би било от изключителна важност да се подкрепят и иновациите в сферата на борбата с бедността и социалното включване – имайки предвид не само незавидното място на страната ни в това отношение, но и от гледна точка на нуждата от ускоряване и постигане на устойчивост на стартиралите вече реформи в социалния сектор (например деинституционализацията на децата и социалните услуги в общността като цяло).
- Насърчаване на транснационалното сътрудничество. Намираме, че увеличаването приноса на ЕСФ за инициативи за подкрепа на транснационалното и междурегионалното сътрудничество е от важно значение не само от гледна точка на тяхната добавена стойност за модернизирани политики, но и от гледна точка на подкрепата за прилагането на т.нар. „социален Отворен метод за координация” (ОМК) и обвързването му с работните методи за управление на Стратегия „Европа 2020”. В този смисъл, подкрепата за ОКМ чрез инициативи за транснационално и междурегионално сътрудничество може да се окаже един от основните инструменти в рамките на Европейската платформа срещу бедността и социалното изключване.
- По-добро взаимодействие между ЕСФ и останалите европейски фондове, в т.ч. чрез т.нар. „интегрирани териториални инвестиции”. Благодарение на реформата в сферата на институционалните грижи за деца, България демонстрира своята способност успешно да координира интервенциите между ЕСФ и другите европейски фондове, в т.ч. с Европейския фонд за регионално развитие и Европейския фонд за развитие на селските райони. На това основание би следвало да бъдат предвидени повече възможности ЕСФ да допринесе за реализацията на интегрирани интервенции за подобряване на градската и социалната инфраструктура, от една страна, и за подобряване качеството на живот в селските райони, от друга. Вариантите са два – интегрирани интервенции или увеличаване на процента на т.нар. „кръстосано финансиране”. По принцип, за сравнително малки проекти, каквито са тези, подкрепяни от ЕСФ, увеличаването на кръстосаното финансиране е удачен и гъвкав вариант. Също така не бива да се подценява и другата възможност, а именно мобилизиране на ресурс от няколко финансови инструмента в изпълнение на важни за държавата приоритети. Това са т.нар. „интегрирани териториални инвестиции”, които са отличен инструмент за атакуване на проблемите на регионите с най-много икономически и социални проблеми. Предварителното планиране на такива инициативи обаче изисква

необходимата координация на политическо ниво още на етап програмиране, доколкото всички интегрирани териториални инвестиции и алокирането на съответните средства трябва да бъдат посочени в съответните оперативни програми преди представянето им на Европейската комисия.

3. Продължаващо укрепване на институционалния капацитет

Както правилно отчете прегледът на бюджета на ЕС, качествено усвояване на ресурсите на Общността зависи в критична степен от техническия и административния капацитет на участващите публични власи и бенефициентите. Във връзка с това са необходими повече инвестиции не само в капацитета, свързан с управлението на средствата от ЕСФ, но и в капацитета на ангажираните организации и институции (публични власти и бенефициенти) в сферата на пазара на труда, образованието и обучението и социалното включване, за да формулират и изпълняват политики и мерки, допринасящи за целите на стратегията „Европа 2020“.